

# А К Т

## лісопатологічного обстеження лісових насаджень спеціалізованого лісогосподарського комунального підприємства "Орлан" на доцільність призначення заходів з поліпшення санітарного стану лісів

15 липня 2025 року

с-ще Білогір'я Шепетівського району Хмельницької області

Нами, провідним інженером лісопатологом сектору моніторингу стану лісових насаджень філії "Вінницялісозахист" державного спеціалізованого лісозахисного підприємства "Київлісозахист" (далі - філія "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист") Василем ОРЛОМ, (на підставі листа спеціалізованого лісогосподарського комунального підприємства "Орлан" у Хмельницькій області (далі - "СЛКП "Орлан") від 10 липня 2025 року за № 62), головним лісничим "СЛКП "Орлан" Володимиром ЮЗІЮКОМ, майстром лісу СЛКП "Орлан" Віктором НИЧИПОРУКОМ та помічником майстра лісу СЛКП "Орлан" Мариною КАСЯНЧУК 15.07.2025 року, проведено лісопатологічне обстеження (у відповідності п. 8, 9 Порядку організації та захисту лісів затвердженого постановою КМУ від 20 травня 2022 р. № 612) для планування та здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів на 2025 рік, в лісових насадженнях, що знаходяться в постійному користуванні СЛКП "Орлан". Обстеженням встановлено наступне:

Таксаційна характеристика лісових насаджень відповідно до матеріалів базового лісовпорядкування 2020 року СЛКП "Орлан", представлена для лісопатологічного обстеження та причини призначення заходів і ступеня пошкодження насаджень:

| Лісництво (урочище) | Номер кварталу | Номер виділу | Площа виділу, га | Номер ділянки | Площа, що потребує проведення заходів, га | Коротка таксаційна характеристика насаджень відповідно до матеріалів базового лісовпорядкування |            |         |         |                        |                               |                               | Категорія лісів | Вид запланованих заходів | Причини призначення заходів                | Ступінь пошкодження насаджень    |         |
|---------------------|----------------|--------------|------------------|---------------|-------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|---------|---------|------------------------|-------------------------------|-------------------------------|-----------------|--------------------------|--------------------------------------------|----------------------------------|---------|
|                     |                |              |                  |               |                                           | склад                                                                                           | вік, років | повнота | бонітет | середня висота, метрів | середній діаметр, сантиметрів | запас деревостану, м3 на 1 га |                 |                          |                                            |                                  |         |
| 1                   | 2              | 3            | 4                | 5             | 6                                         | 7                                                                                               | 8          | 9       | 10      | 11                     | 12                            | 13                            | 14              | 15                       | 16                                         | 17                               |         |
| СЛКП "Орлан"        | -              | 1            | 10               | 3.5           |                                           | 10СЗ                                                                                            | 56         | 0.70    | 1       | 20                     | 24                            | 282                           | 3               | СРВ                      | вітролам, малий та великий соснові лубоїди | слабка                           |         |
| СЛКП "Орлан"        | -              | 8            | 17               | 1.8           |                                           | 9СЗ1ЯЛЕ+ГЗ                                                                                      | 58         | 0.70    | 1       | 21                     | 24                            | 310                           | 3               | СРВ                      | вітролам, малий та великий соснові лубоїди | слабка                           |         |
| СЛКП "Орлан"        | -              | 10           | 18               | 5.4           | 1                                         | 1.4                                                                                             | 10СЗ       | 48      | 0.65    | 1                      | 18                            | 24                            | 235             | 3                        | СРВ                                        | малий та великий соснові лубоїди | середня |

|                            |    |    |      |   |      |                                |    |      |    |    |    |     |    |     |                                                                                   |          |
|----------------------------|----|----|------|---|------|--------------------------------|----|------|----|----|----|-----|----|-----|-----------------------------------------------------------------------------------|----------|
| СЛКП "Орлан "              | 11 | 19 | 5.5  |   |      | 10СЗ                           | 67 | 0.60 | 1  | 22 | 28 | 300 | 3  | СРВ | вітролам, малий та великий соснові лубоїди                                        | слабка   |
| 1                          | 2  | 3  | 4    | 5 | 6    | 7                              | 8  | 9    | 10 | 11 | 12 | 13  | 14 | 15  | 16                                                                                | 17       |
| СЛКП "Орлан "              | 13 | 13 | 19.5 | 3 | 3.8  | 7ГЗ1БП1ОС1ДЗ+ЯЗ<br>+ЧШ         | 50 | 0.75 | 2  | 18 | 18 | 178 | 4  | СРВ | некротизація граба, бактеріальна водянка берези, кореневі гнилі, трутовик дубовий | середня  |
| СЛКП "Орлан "              | 20 | 2  | 4.2  |   |      | 10СЗ                           | 42 | 0.80 | 1  | 16 | 18 | 240 | 3  | СРВ | вітролам, малий та великий соснові лубоїди                                        | слабка   |
| СЛКП "Орлан "              | 20 | 10 | 15.0 | 1 | 5.0  | 10СЗ                           | 43 | 0.75 | 1  | 16 | 18 | 228 | 3  | СРВ | вітролам, малий та великий соснові лубоїди                                        | слабка   |
| СЛКП "Орлан "              | 23 | 23 | 3.4  |   |      | 10СЗ+БП                        | 32 | 0.70 | 1  | 14 | 14 | 180 | 3  | СРВ | вітролам, малий та великий соснові лубоїди                                        | середній |
| СЛКП "Орлан "              | 24 | 9  | 2.0  |   |      | 6ЯЗ1БП1ОС1ДЗ1ГЗ                | 85 | 0.65 | 1  | 25 | 36 | 250 | 4  | СРВ | опеньок осінній, кореневі гнилі, бактеріальна водянка берези                      | слабкий  |
| СЛКП "Орлан "              | 28 | 9  | 3.4  |   |      | 4ГЗ(50)4ГЗ(70)2БП +ЯЗ          | 50 | 0.60 | 2  | 18 | 20 | 185 | 3  | СРВ | некротизація граба, бактеріальна водянка берези, опеньок осінній                  | середній |
| СЛКП "Орлан "              | 52 | 4  | 13.5 |   |      | 5ГЗ2ЛПД2ДЗ1БП+<br>КЛГ+ЧШ+ОС+ЯЗ | 60 | 0.65 | 2  | 21 | 24 | 235 | 3  | СРВ | некротизація граба, бактеріальна водянка берези, кореневі гнилі, трутовик дубовий | слабка   |
| Всього ВСР по СЛКП "Орлан" |    |    |      |   | 47.5 |                                |    |      |    |    |    |     |    |     |                                                                                   |          |

Лісопатологічне обстеження лісових насаджень, що належать спеціалізованому лісгосподарському комунальному підприємству "Орлан" проводилося без валки модельних дерев шляхом візуального обстеження деревостанів, а також повалених дерев на ділянці або на суміжній з нею для визначення видового складу стовбурових шкідників з метою визначення причин масового всихання лісових насаджень, стану осередків масового розмноження шкідників та хвороб лісу, а також визначення видів, обсягів, строків, місць та особливостей здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів.

Загальна обстежена площа по СЛКП "Орлан" складає 47,5 га.

По причинах розладнання та деградації насаджень в загальному по підприємству (за переважаючим збудником хвороби/шкідником):

| Вид шкідників, хвороб та інших патологій | Ступінь пошкодження |             |            |             |
|------------------------------------------|---------------------|-------------|------------|-------------|
|                                          | слабкий             | середній    | сильний    | Всього      |
| опеньок осінній                          | 2.0                 |             |            | 2.0         |
| вітролам                                 | 20.0                | 3.4         |            | 23.4        |
| некроз граба                             | 13.5                | 7.2         |            | 20.7        |
| малий та великий соснові лубоїди         |                     | 1.4         |            | 1.4         |
| <b>Разом</b>                             | <b>35.5</b>         | <b>12.0</b> | <b>0.0</b> | <b>47.5</b> |

#### Лісопатологічна характеристика обстежених насаджень:

Основними причинами розладнання обстежених листяних деревостанів з головною породою ДЗ, ЯЗ, БП, ОС, КЛГ є діяльність комплексу дереворуйнівних грибів та стовбурових шкідників. Переважна кількість дерев, що відноситься до сухостою минулих років відпрацьовані стовбуровими шкідниками родин златок (Buprestidae), в незначному відсотку – представниками родин вусачів (Cerambycidae). Водночас у ходах стовбурових шкідників поширюються офіостомові гриби – збудники синяви та інші патогени. Сухостійні дерева поодинокого та групового розміщення.

Дерева листяних порід характеризуються змішаним характером всихання – переважно поодинокі та групові (групи невеликі – до 3 - 4 дерев). Основними патологіями, що призводять до всихання листяних порід є кореневі та стовбурові гнилі, які викликаються комплексом різних причин: дерева ДЗ, ЯЗ та ГЗ від пошкоджень опеньком осіннім (*Armillariella mellea* (Vahl. ex Fr.) Karst.), що викликає білу заболонну гниль коренів а також стовбуровими шкідниками, судинним мікозом ДЗ (офіостомозом), поперечним раком та дубовим трутовиком, що викликають стовбурові гнилі; дерева ясена звичайного в результаті діяльності опенька осіннього, що викликає заболонну гниль коренів та халарового некрозу; дерева липи та граба від некрозу. Ураження і руйнування коренів дуже сильно впливає на стан дерев, так як порушується надходження в його надземні частини води та поживних речовин. Тому кореневі гнилі призводять до швидкого ослаблення і всихання дерев, вітровалів та заселення дерев стовбуровими шкідниками.

Збудниками стовбурових гнилей, а це в основному ядрові та ядрово-заболонні гнилі, є трутові гриби які заражають дерева базидіоспорами через обламні гілки, морозобійні тріщини та інші пошкодження стовбурів і гілок. Ураження стовбуровими гнилями призводить до бурелому, сніголаму та захаращення насаджень.

Сухостійні та всихаючі дерева характеризуються заселенням та відпрацюванням стовбуровими шкідниками, про що свідчить наявність льотних отворів на стовбурах дерев. Основними виявленими видами на ДЗ є златки (*Buprestidae*) (дубова, бронзова та зелена вузькотіла), вусач дубовий малий (*Cerambyx scopolii* Fuessly), а також заболонник дубовий (*Scolytus intricatus* Ratz.), на ЯЗ - лубоїд ясеневий великий (*Hylesinus crenatus* F.), лубоїд ясеневий малий (*Hylesinus fraxini* Panz.) та заболонник струменястий (*Scolytus multistriatus* Marsh.).

Також причинами погіршення санітарного стану обстежених насаджень є ослаблення і всихання дерев внаслідок їх природного старіння, внутрішньовидової та міжвидової конкуренції, несприятливих чинників середовища, що супроводжується заселенням та пошкодженням деревини стовбуровими шкідниками, які є переносниками інших патогенних мікроорганізмів, в наслідок не достатньої кількості опадів у вегетаційному періоді та зміні умов місцезростання на більш посушливі та перестійністі даних насаджень.

Характер перебігу патологічних процесів у даних насадженнях різний – наявний як комлевий тип прояву та локалізації гнилей (наявність дупел в комлевій та прикореневій частинах стовбурів дерев) так і вершинний – в кронах дерев, що призводить до прояву суховершинності (мікози), широкого поширення водяних пагонів як одного із головних показників ослаблення деревостанів. Суховершинність за зовнішніми проявами перебігу захворювання відповідає судинному мікозу (дерева породи ДЗ), халарового некрозу ясена (дерева ЯЗ) а також некрозу ЛПД та ГЗ.

В цілому всихання крон окремих лісоутворюючих порід дерев коливається в межах від 1/2 до 2/3 крони. Поодинокі в насадженнях наявні дерева з плодовими тілами дереворуйнівних грибів – трутовиків, серед яких найчастіше зустрічаються - трутовик дубовий несправжній та трутовик дубовий та інші їх види, що теж призводять до появи та розповсюдженню у внутрішніх тканинах деревини стовбурових гнилей. Основними причинами розладнання обстежених хвойних деревостанів з головною породою СЗ є діяльність комплексу стовбурових шкідників у видовому складі яких на сосні провідне місце посідають лубоїди соснові - лубоїд сосновий малий (*Blastophagus minor* Hart.), лубоїд сосновий великий (*Blastophagus piniperda* L.) в стадії затухання, в меншій мірі - короїд верхівковий (*Ips acuminatus* Gyll.) в стадії паузи (відпрацьований старий сухостій). Переважна кількість дерев, що відноситься до сухостою минулих років відпрацьовані стовбуровими шкідниками родин златок (*Buprestidae*), в незначному відсотку – представниками родин вусачів (*Cerambycidae*). Водночас у ходах стовбурових шкідників поширюються офіостомові гриби – збудники синяви та інші патогени. Сухостійні дерева поодинокі та групового розміщення. Разом з тим у кварталах; 1, виділ - 10; 8 виділ - 17; 11 виділ - 19; 20 виділ - 2 та 20 виділ -10 поодинокі спостерігаються вітровальні та буреломні дерева, а також дерева з ухилом більше 30 градусів, перераховані ділянки лісу із зламаними стовбурами представляють собою резервати осередків стовбурових шкідників, які несуть в собі загрозу для здорових ділянок лісу.

Обстеженні лісові насадження є небезпечними осередками подальшого розповсюдження кореневих та стовбурових гнилей, вторинних (стовбурових) шкідників і відносяться до II класу біологічної стійкості.

При обстеженні лісових ділянок, які потребують призначення заходів з поліпшення санітарного стану лісів, виявлено ознаки відведення дерев в рубку відповідно до п.26 Санітарних правил в лісах України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України за № 555 від 27 липня 1995 року (далі - Санітарних правил в лісах України).

Для поліпшення санітарного стану лісів та відповідно до Санітарних правил в лісах України рекомендовано провести вибіркові санітарні рубки (ВСР) на загальній площі 47,5 га у 2025 році.

Під час проведення даного обстеження лісовій охороні "СЛКП "Орлан" надавалась методична допомога з питань лісозахисту.

*Примітка: відбір дерев до рубки, геодезична зйомка частин таксаційних виділів, матеріально-грошова оцінка лісосік, визначення фактичних середніх розрядів висот та діаметрів проводиться силами лісової охорони СЛКП "Орлан".*

### ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Відповідно п. 5 Санітарних правил в лісах України скласти перелік заходів з поліпшення санітарного стану лісів (додаток 1) та погодити з філією "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист" і Південно-Західним міжрегіональним управлінням лісового та мисливського господарства.
2. Рубки провести згідно Санітарних правил в лісах України.
3. З метою недопущення появи та розповсюдження стовбурових шкідників та збереження технічних якостей деревини рубки поліпшення санітарного стану лісів необхідно провести в максимально стислі терміни з урахуванням сезонного розвитку шкідників і хвороб лісу та мікроклімату регіону.
4. Порубкові залишки і неліквідну деревину потрібно подрібнювати та розкидати рівномірно по ділянці, для недопущення розвитку осередків стовбурних шкідників.
5. Осередки шкідників та хвороб лісу виявлені даним лісопатологічним обстеженням поставити на облік.

Акт складений в трьох примірниках:

- 1-й - філії "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист";
- 2-й - Південно - Західному міжрегіональному УЛМГ;
- 3-й - СЛКП "Орлан".

### ПІДПИСИ :

Провідний інженер-лісопатолог сектору моніторингу стану лісових насаджень філії "Вінницялісозахист" ДСЛП "Київлісозахист"

Головний лісничий СЛКП "Орлан"

Майстер лісу СЛКП "Орлан"

Помічник майстра лісу СЛКП "Орлан"

Василь ОРЕЛ

Володимир ЮЗЮК

Віктор НИЧИПОРУК

Марина КАСЯНЧУК